

Ivan Leban:

Zgradili smo si lepo domovino

«Nikoli se ni brez potrebe – kot nekateri drugi funkcionarji – petelinil in dvigal nad druge, ni si pripisoval zasluge, ki grede vsem. V borcih je znal odkrivati dobro, netilni pogum in vero v smislu tveganja. Vedno je bil prvi tudi tam, kjer je surovo kosila smrt in znal je potegniti ljudi za seboj, krepiti voljo, premagati strah. Z nerazumljivo močjo čustva prepojeno hotenje, odsevajoče v modrih čistih očeh, je prenašal na druge z voljo in nenavadno vztrajnostjo. Borci so čutili, da je njihovo življenje največkrat v njegovih rokah in da ga ceni prav tako kot svoje. Sicer pa je življenje vseh viselo na nitki.»

Takole je IVANA LEBANA opisal Tone Svetina v knjigi Ognjeni plaz, posvečeni spominu mrtvih in živih borcev, skojevcev in komunistov jurišnega bataljona 31. divizije narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Jugoslavije.

Takšnega Ivana poznajo njegovi prijatelji in tisti, ki se z njim srečajo prvič, še danes. Tako kot takrat, ko je leta 1943 ušel iz Frozinonjskih zaporov, ko je postal bolničar Tolminske brigade, komandir čete v Prešernovi brigadi, komandir Francoske čete na Jesenicah, komandant prvega bataljona Vojkove brigade, decembra 1944 poveljnik Jurišnega bataljona 31. divizije 9. korpusa, kasneje pa načelnik tretje brigade Ivana Gradnika in komandant Jeseniško-bohinjskega odreda, s katerim je zakorakal v svobodo v Ziljski dolini na Koroškem – tako kot takrat, tovarišu Ivanu Lebanu tudi danes sije iz oči odločnost boriti se proti vsem nepravilnostim naše družbe.

«Borci vedno opozarjamo nanje in boli nas, da naletimo na gluha ušesa,» je obmolnil. Moti ga, da samoupravljamo s premalo odgovornostjo. Kdo je kriv, da ima toliko organizacij združenega dela izgubo, pa si kljub temu delijo večje osebne dohodek? Moti ga, da upokojenci ne spustijo dela iz rok, ter «vlečejo» pokojnino in še honorar, mladi pa ostajajo brez zaposlitve. Zakaj na drugi strani šolamo ljudi, ki jih ne potrebujemo?

Ivan Leban se bo vedno zavzemal za mlade. Kot predsednik dveh domicilnih odborov – Jeseniško-bohinjskega odreda in Jurišnega bataljona skupaj z njimi obuja spomine in jih seznanja z revolucionarnimi tradicijami. Tudi mladina se danes bori za lepši jutri. «Mladinske delovne akcije so lepa priložnost za razvijanje delavnosti pa tudi bratstva in enotnosti med našimi narodi in narodnostmi, skratka vseh vrednot, za katere smo se borili,» je dejal.

Bežigrāčan je že trideset let. Spominja se, da takrat, ko se je preselil na Črtomirovo ulico, še ni bilo Savskega naselja. Danes pa so moderne sosede spletile mrežo novih stavb, otroških igrišč, vrtcev in šol po vsej občini. Takšen napredek je opazil po vsej Jugoslaviji – v Srbiji, na Hrvaškem, na Kosovu, povsod tam, kamor ga je popeljala njegova oficirska služba. Zgradili smo si zares lepo domovino. V. P.

Ivica Kogoj-Marjanca:

Sreča je v majhnih stvareh

Šestnajstletna šolarica, oblečena v črno haljo, z belo pentljo v lasih in s šolsko torbico na ramenih, ki se je vsak dan z dijaško vozovnico peljala od Lavrice do Ivančine gorice, ni vzbujala nobenega suma, čeprav se je pisalo leto 1942. Šele na Muļjavi, pri Jurčičevih se je «naivno» dekletce prelevilo v pogumno mlado dekle, oblečeno v hlače in planinske čevlje. Tam je pustila vse svoje «rekvizite» in izza dvojnih platnic slovenskega berila pobrala tajno pošto. Šele takrat se je IVICA KOGOJ – MARJANCA počutila kot prava kurirka. Hitro jo je ubrala čez Lučarjev kal na Oriako, kjer jo je na javki že čakal kurir.

«Nekoga dne me je na javki čakal tovariš, ki sem ga morala preko zveze odpeljati v II. grupo odredov,» se živo spominja Ivica Kogoj – Marjanca, kot da se ne bi zgodilo pred štiridesetimi leti, ampak šele včeraj. «Bil je tovariš Sergej Kraigher.»

Skojevka je postala že s petnajstimi leti. Ker je kljub mladosti pokazala veliko zrelost in odgovornost, ji je tovariš Lojze Vodnik, ki je takrat prenašal pošto iz glavnega partizanskega štaba v Ljubljani do prve javke v Zajčji dobri, zaupal nalogo, da je tajna sporočila prinesla naprej, do Bizovika, čez Orle do Lavrice in z vlakom na Dolenjsko.

Po slavni bitki II. grupe odredov spomíadi leta 1942 na Jančah, je še s tremi tovariši – med njimi je bil tudi Ivan Maček Matija – odšla v partizane. Komandant Stane, komisar Tomaž, kuhar Polh in ostali borci II. Grupe odredov so ji lepega dne rekli: «Ti boš naša Marjanca izpod klanca.» In pri tem je ostalo. Marjanca je tako postala sekretarka SKOJ-a in bolničarka. Septembra leta 1942 je bila ustanovljena Gubčeva brigada, v kateri je Marjanca prevzela odgovorne naloge. Postala je politična delegatka voda Gubčeve brigade, namestnica komisarja čete, komisarka čete in sekretarka SKOJ-a.

Najlepše ji je ostal v spominu maj 1944 ko se je z ostalimi tovariši podala v Drvar na drugi kongres jugoslovanske mladine. Takrat je tovariš Tito dejal, da je ponosen, ker je komandant tako mladi vojski. Braniti domovino je dolžnost vsakega odraslega človeka, če pa odide v boj otrok, je to herojstvo.

Ivica Kogoj – Marjanca je prepričana, da bi današnja mladina izbrala povsem enako pot. «Včasih so mladi le premalo organizirani,» je menila. «Če bi jim dali konkretnije naloge, bi se lahko še bolj izkazali. Velikokrat jim tudi starejši posvečamo premalo pozornosti. Prejšnji teden so se, na primer, začele mladinske delovne akcije, pa smo lahko o njih v sredstvih javnega obveščanja prebrali ali gledali na televiziji bore malo. Mladinske delovne akcije so največja šola zrelosti, tovarištva ter bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti. Ni krivda vedno le na strani mladih, ampak žal velikokrat tudi med starejšimi,» je menila naša sogovornica. «Premalo delamo tudi s pionirji, saj društva prijateljev mladine na terenu kar ne morejo zaživeti.»

Želi si, da bi se naše gospodarstvo postavilo na bolj trdne noge in da bi bil mir v svetu. «Včasih si preveč obetamo in imamo prevelike želje,» je menila. Ivica Kogoj – Marjanca ni takšna. Skromna kot je, si ni nikoli zidala gradov v oblakih, zato je tudi življenje ni nikoli razočaralo. Prepričana je, da se sreča skriva v majhnih stvareh. V. P.

Jože Snoj:

Človek s tremi biografijami

Ko srečate človeka, ki živi burno, čigar ure, dnevi, meseci in leta niso tekli v prazno, se vam zgodi kot se je meni. V zadregi dolgo buljite v prazen papir, iščete pravo besedo in pravo misel za začetek neskončno dolge zgodbe o Jožetu Snoj-Pikiju, 57-letnemu bojevniku, zagnanemu družbenopolitičnemu delavcu in športniku. To je zgodba o človeku, ki je vse svoje življenje posvetil revoluciji, v dobro svoje domovine in njenih ljudi. Življenje mu je napisalo tri biografije.

«Prva je, pravi Jože, borčevska, druga – delovna in tretja – športna.» Pri kateri naj začnemo? Vsaka zase je zaokrožena. Če katerokoli izpustimo, bomo osiromasili Jožetovo osebnost, spregledali bomo pomembno poglavje v življenju tega človeka izjemnih moralnoetičnih odlik.

Seveda smo začeli pri Jožetu – borcu. Ko je kljukasti križ zasenčil Evropo, je imel Jože komaj 15 let. Prvo leto vojne se je globoko vrazilo v njegovo duševnost, kot grozljiv spomin na neko hudo mladost.

«Prisluhnil sem dogajanjem v rojstni Ljubljani s srcem in razumom. Vedel sem, kateri strani pripadam. Zato sem junija 1942. odšel v partizane, v operativno enoto 1. SNOUB Tone Tomšič.»

V sestavu XIV. divizije je bil Jože na legendarnem pohodu na Štajersko. Konec vojne je dočkal in svobodo pozdravil na drugi strani meje – na Koroškem.

Od borca nepolnih 18 let je zrasel v komisarja bataljona v slavni Tomšičevi brigadi.

Ko je bilo vojne konec in so topovi umolknili, še ni bilo mogoče odložiti puške. Vse tam do 1954. leta se je bilo treba bojevati z ostanki band. In revolucija se je nadaljevala. Mlad borec je delal in se učil, obnavljal deželo in gradil sebe. Dneve in noči je bdel nad varnostjo naše dežele – vse do upokojitve. Obstal pa seveda ni. Nemirni duh in neizčrpna delovna energija sta ga gnala naprej k novim zmogam.

«Ne živim od spominov. Borim se za sedanjost in prihodnost, pravi Jože in ne skriva ponosa, da je v zgradbo naše osvobodilne borbe in socialistične revolucije vgradil tudi del sebe.»

Dvakrat je bil ranjen, v nizu odličij in priznanj pa so mu najdražji: partizanska zvezda, red za hrabrost in red republike s srebrnim vencem.

Jože Snoj je zdaj sekretar občinske konference ZTB NOV Ljubljana Bežigrad, aktiven pa še v mnogih drugih družbeno-političnih organizacijah in društvih, še posebej na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite.

«Vedno znova poudarjam, da revolucionar dela vse življenje, problem gospodarske stabilizacije in drugih vprašanj pa brez revolucionarnosti ne bomo uspešno reševali. Zato se povsod borim za dosledno izpolnjevanje nalog, za delo, red in disciplino, za moralno-etične vrednote. kakršne smo oblikovali v NOB in revoluciji.»

Skoraj neopazno smo presedlali na šport.

«V zdravem telesu zdrav duh», se nasmehne Jože. Šport in rekreacija sta človeku neobhodno potrebna, vzpodbujata k ustvarjalnosti, človeka držijo pokonci.»

Dolgo nam je še pripovedoval o svoji ljubezni do nogometa, o nogometnem klubu Gratičar, kjer je igral levega branilca, o svojih funkcijah v nogometnih zvezah Slovenije in Jugoslavije. Še s posebnim žarom pa je govoril o svojih planinskih turah.

Stane Koman:

Tako je bilo tedaj...

Ob proslavljanju občinskega praznika se radi spominjamo dogodkov in ljudi, ki so del zgodovine naše občine. Oziroma se radi nazaj v minulost in se sprašujemo kako je bilo tedaj, denimo, pred 25 leti.

Pred četrto stoletje je predsedoval občini pobudnik rojstva našega časnika in nekaj časa tudi njegov glavni urednik Stane Koman. Takrat je trajal mandat pet in pol leta, ki ga pa, kot se dobro spominja, nihče od drugih predsednikov ljubljanskih občin ni obdržal do konca. Taka je bila pač kadrovska politika. Zakaj se njega ni dotaknila, pa tudi Stane Koman sam ne ve odgovora.

Med pogovorom o takratnih razmerah v občini se Stane Koman spominja: «Ko sem bil leta 1957. na novembrskih volitvah izvoljen za predsednika občine sem zelo dobro poznal predpise, gospodarstva pa ne preveč.» (Seveda ga je kmalu obvladal). «V tistem času je bila občina razdeljena na 8 krajevnih odborov, od katerih se jih je 5 razvilo v stanovanjske skupnosti, 3 krajevni odbori pa so delovali na vaških območjih. Stanovanjske skupnosti so se dobro razvijale. Postale so zgleden primer v Jugoslaviji in smo dve leti v občini imeli celo invazijo obiskovalcev, predvsem iz Makedonije. O dejavnosti bežigrājskih stanovanjskih skupnosti so poročali na V. kongresu SZDL Slovenije in na konferenci mest v Sarajevu.»

Stanovanjske skupnosti so odprle razne servisne delavnice in obrate družbene prehrane, pripoveduje Stane Koman. Vsaka je imela po en sesalniki za prah, ki so si ga ženske izposojevale in tudi vrnille. Posluževalo se tudi pralnih strojev (teh je bilo 16) in za pravilno ravnanje z njimi so opravila ustrezne tečaj. Ko je ta ali oni občan obvestil svojo stanovanjsko skupnost, da ima doma okvaro na vodovodni pipi ali kakšno drugo okvaro, je še istega dne popoldan prišel obrtnik, ki je bil sicer dopoldan nekje zaposlen in okvaro popravil. (Vsekakor zelo zanimivo, mar ne?)

O sredstvih za dejavnost stanovanjskih skupnosti pravi Stane Koman takole: «Na zborih volilcev, bili so po tri do štirikrat na leto, so sprejeli sklep o samopriskevku v višini 10 odstotne stanovanjske najemnine. S temi sredstvi in pa z dotacijo občine so stanovanjske skupnosti razvijale svojo dejavnost. Da so tako dobro delovale je pripisati občinski organizaciji SZDL, ki si je močno prizadevala za njihov razvoj.»

Največji problem, ki je občini delal obilico preglavic, so bile vsekakor ceste. Občina je imela 65 km cest. V prvih dveh letih so asfaltirali 3 km, do konca mandata pa je 10 km. Zbor volilcev krajevnega odbora Ježica je sprejel polnomočni sklep o samopriskevku s katerim naj bi gradili pločnik za pešce od Ruskega carja pa do Savskega mosta. Titova cesta je bila na tem delu ozko grlo in nevarna. Terjala je mnogo smrtnih žrtev. Ker pa Ljubljana ni imela urbanističnega plana in se tako ni vedelo kje bo v prihodnosti cesta speljana čez Ježico, je akcija propadla. (Titova cesta še danes pelje tam, kjer je peljala tedaj).

Od večjih del je občini uspelo zgraditi kanalizacijo od Kleč do Stadiona (zbirni kanal), šol na Črnučah in v Stožicah ter šolo Borisa Kidriča. Za zgraditev slednje so najeli kredit z vračanjem za dobo 50 let!

Ker je denarja primanjkovalo so jemali kredite, na pomoč pa so priskočile tudi delovne organizacije. Z njimi je občina sklenila dogovor o ustanovitvi sklada skupne porabe v višini od 100 do 150 milijonov (takratna vrednost dinarja). S temi sredstvi je bil zgrajen tudi Zdravstveni

Črnučani slavijo

Magister Janez Hrovatin, predsednik krajevne konference SZDL Franc Ravbar, je v imenu koordinacijskega sveta krajevnih skupnosti Črnuč dejal:

«24. junij je pomemben datum v naši zgodovini. Krajevni praznik na Črnučah bomo letos proslavili še posebej svečano, saj praznujemo pomembne krajeve jubileje: muzejska zbirka NOB slavi 20-letnico obstoja, delavsko prosvetno društvo Svoboda 50-letnico, gasilski društvi Črnuče in Nadgorica pa 70-letnico. Ponošni smo na leta in leta aktivne organizacije, v njih je sodelovalo že veliko število generacij.

Muzejska zbirka, ki je vsebinsko vezana na naš kraj od leta 1932 do 1945,

je prirejena predvsem za šolsko mladino. 50-let DPD Svobode je neločljivo povezano z naprednim delovanjem naših ljudi. Tudi v najtežjih časih NOB so bili kadri, izhajajoči iz našega društva, nosilci odpora. Mladostna zagnanost in zrelostne izkušnje so se v društvu zlivale v enotno akcijo, ki je bogatila naš kraj v vseh obdobjih. 70-letnici gasilskega društva Črnuče in Nadgorica pomeni organizirano varovanje imovine naših krajanov, pomeni ustvarjanje tovariškega vzdušja in potrebe po vzajemni pomoči.

Jubilantom želimo, da bodo tudi vnaprej uspešno opravljali svoje poslanstvo.

Ob krajevnem prazniku bomo pridobili nove objekte, ki so izredno pomembni za naš krajevni razvoj in smo si jih že dolgo želeli. To je moderno opremljena zdravstvena postaja z lekarno, ki obsega desetkratno večje prostore kot sedanja ambulanta; zgrajena je iz samopriskevka občanov Ljubljane. Pošta je sodoben PTT objekt, kjer bo tudi nova telefonska centrala s 6000 priključki.

To leto je pomembno tudi zaradi intenzivnega urejanja cestnega omrežja na Črnučah.»

Odkar so se lani rešili tranzitnega prometa postajajo Čenuče prav prijeten kraj. V zadnjih letih je bilo za veliko zgrajenega. Ob letošnjem krajevnem prazniku, ki je hkrati tudi praznik občine Bežigrad, bo najpomembnejša pridobitev – zdravstvena postaja z lekarno.

Foto: IVAN ŠUČIČ

24. junij 1941

24. junija 1941 so odšli v rašiške gozdove komunisti z močja bežigrājske občine. Tako se je začel organiziran up proti fašističnemu okupatorju. V spomin na ta dogodek je 24. junij praznik Črnuč in občine Bežigrad.

Rašiška partizanska četa je bila kasnejšim borcem Ni zgled revolucionarnosti, tovarištva in junaštva. Dala je 24 narodne heroje, ki so vsi padli v NOV; Maks Pečar, Rež Dragar in Ivan Bizjak so bili iz skupine, ki je 24. junija 1941 odšel v rašiške gozdove.